

SOCIALINIŲ VERSLŲ POVEIKIO RAPORTAVIMAS

Konsultacijos su socialiniais
partneriais ataskaita

Kontekstas

Atlikus esamos situacijos apžvalgą poveikio matavimo, taikomo socialiniams verslams Lietuvoje, srityje bei įgyvendinus interviu ciklą su suinteresuotomis šalimis, buvo išvelgtas poreikis parengti kokybines socialinio poveikio ataskaitų gaires. Poveikio matavimas bei ataskaitų parengimas šiuo metu Lietuvoje yra tik rekomendacija, taikoma socialiniams verslams. Tai susiję ir su tuo, jog neturime įteisinto oficialaus socialinio verslo statuso, kuris padėtų reglamentuoti socialinių verslų veiklą bei užtikrintų sklandų jų augimą. Poreikis matuoti ir raportuoti socialinį poveikį pažymimas ir EBPO 2019 metais Lietuvai parengtose rekomendacijose, kurias įgyvendinus būtų skatinama socialinių verslų plėtra bei vystoma šių verslų ekosistema. Nors matuoti ir raportuoti socialinį poveikį kol kas yra tik rekomenduojama, tačiau Lietuvoje turime keletą socialinio verslo finansavimo priemonių, kurios reikalauja pagrįsti kuriamą poveikį norint gauti reikalingą finansavimą. Dažnai socialiniai verslai priklauso nuo valstybės teikiamo finansavimo, bet dėl ankstyvos verslo stadijos ar netinkamų valstybės reikalavimų neturi reikiamų resursų įrodyti kuriamą socialinį poveikį. Taip pat matoma tendencija iš valstybės institucijų pusės, jog kuriant finansavimo priemones socialiniams verslams, grįstas poveikio pirkimais, dažnai šios priemonės konstruojamos neįtraukiant socialinių verslų į procesą bei neįvertinant, ar keliami reikalavimai yra realistiški.

Įvertinus šiuos aspektus buvo parengta užsienio šalių gerųjų poveikio raportavimo praktikų analizė. Analizėje pateikiami du užsienio šalyse naudojami poveikio raportavimo standartai bei vienas konkrečios tarptautinės organizacijos poveikio ataskaitos pavyzdys. Apibendrinus šiuos pavyzdžius buvo parengtas pirminis poveikio ataskaitų turinys, kuris galėtų būti taikomas Lietuvoje. Šis pirminis turinys buvo aptartas su socialiniais partneriais siekiant identifikuoti trūkumus, pasitarti dėl socialinių verslų galimybių vadovautis tokiomis gairėmis bei bendro poveikio ataskaitų gairių pritaikymo.

Toliau pateikiamos konsultacijos metu įvardytos socialinių partnerių įžvalgos, pastebėjimai bei išvados.

Dalyviai

Konsultacijoje dalyvavo šių organizacijų atstovai:

- Geri Norai
- ChangeMakersON
- Lietuvos Socialinio Verslo Asociacija

Aptartos temos

Tema	Aptarti klausimai
Gairių paskirtis	<ul style="list-style-type: none">• Kokiems tikslams galėtų būti naudojamos gairės?• Ar šios gairės galėtų tarnauti viešosioms institucijoms konstruojant finansavimo priemones socialiniams verslams?• Ar galėtų savivaldybės, perdavusios paslaugas, vertinti poveikį remiantis šiomis gairėmis?• Kokia nauda socialiniams verslams raportuoti poveikį?
Finansinė dalis	<ul style="list-style-type: none">• Kokie šiuo metu yra reikalavimai VŠĮ finansinėms ataskaitoms?• Ar VŠĮ finansinės ataskaitos turi būti skelbiamos viešai?• Kaip socialinis verslas galėtų parodyti pelno reinvestavimą?
Pirminis turinys	<ul style="list-style-type: none">• Ar socialiniams verslams būtų realu raportuoti tuos punktus, nurodytus gairėse?• Ką galima būtų išimti, supaprastinti?

Turinio aptarimas I

Konsultacijos metu detaliai ir papunkčiui buvo aptartas pirminis poveikio ataskaitų turinys.

Pagrindiniai pirminio ataskaitų turinio pastebėjimai:

- Naudojamų sąvokų skiltyje, kurioje pateikiamos pagrindinės ataskaitos sąvokos, susijusios su pokyčių teorija, buvo pateiktas pastebėjimas pakeisti sąvoką „pasiūlymas“ į „sprendimas“ taip suvienodinant su Verslios Lietuvos socialinių verslų platformoje naudojama sąvoka bei Geri Norai organizacijos poveikio matavimo mokymų medžiaga.
- Poveikio matavimo metodo skiltis ataskaitos turinyje. Šioje vietoje buvo pateikti keli pastebėjimai:

– Pirmasis klausimas, kilęs aptariant poveikio matavimo metodo skiltį buvo apie tai, kas patikrintų, ar socialinių verslų pateikti duomenys ataskaitoje yra teisingi. Buvo aptarta, jog, pavyzdžiui, viešųjų paslaugų perdavimo socialiniams verslams projektų metu, kuriuos įgyvendina Versli Lietuva, pati įstaiga parūpina konsultantą, kuris įvertina socialinių verslų poveikį. Tais atvejais, kai socialiniai verslai parengia poveikio ataskaitas vidinio naudojimo ar komunikacijos tikslams, jie patys turėtų pasirūpinti, kad jų ataskaitoje pateikti duomenys yra teisingi. Tais atvejais, kai ataskaitos rengiamos siekiant finansavimo, už finansavimo suteikimą atsakinga institucija turėtų patikrinti, ar pateikti duomenys teisingi.

– Sekantis klausimas, kuris buvo aptartas poveikio matavimo metodo skiltyje buvo apie poveikio rodiklių pasirinkimą. Buvo paminėta, kad LEADER priemonėje rodikliai yra pateikti lentelės forma ir socialiniams verslams reikia pasirinkti iš jiems pateiktų rodiklių. Pastebėta, jog tai nėra pats optimaliausias metodas, kadangi dažnai socialiniai verslai susiduria su problema, jog pateikti rodikliai yra ne visai tokie, kokius jie gali sau leisti išsigryninti arba ne tokie, kuriuose verslas pasiekia didžiausio poveikio. Todėl buvo aptarta, kad geriausias variantas būtų tai, jog teikiant poveikio ataskaitas socialiniai verslai turėtų patys nuspręsti, kokių rodiklių siekia ir juos raportuoti. Buvo pasiūlyta kalbėti su dabartiniais pagrindiniais finansuotojais, ar jie būtų lankstūs, kad socialiniai verslai patys rinktųsi savo rodiklius.

Turinio aptarimas II

- Aptarta finansinė poveikio ataskaitų dalis:
 - Pirmiausia aptarėme finansinių ataskaitų reikalavimus, teikiamus viešosios įstaigoms. Buvo pažymėta, kad VŠĮ ataskaitos turi būti viešai preinamos – jose turi būti pateiktas balansas, pelno / nuostolio ataskaita ir veiklos ataskaita, ir aprašyti visi punktai. Ataskaitos pateikiamos registru centre. Apie poveikį nėra privaloma rašyti.
 - Taip pat buvo aptarta, kaip socialiniai verslai galėtų parodyti savo pelno reinvestavimą. Lengviausias būdas, kuris taip pat matomas praktikoje, galėtų būti aiškiai parodomas pelnas ir išlaidos. Tokiu būdu būtų parodoma, kiek pelno buvo panaudota, bei kokioms reikmėms jis buvo panaudotas, t.y. einamosioms verslo išlaidoms ar reinvesticija siekiant socialinės misijos tikslų. Šis pelno panaudojimas galėtų būti parodomas skaičiais arba procentais.
 - Galiausiai buvo pasiektas sutarimas, kad siekiant palengvinti poveikio ataskaitų rengimo procesą, socialiniai verslai galėtų pateikti nuorodą į jų jau parengtą finansinę ataskaitą (kuri rengiama kasmet) registru centre arba pridėti ją kaip papildomą priedą prie poveikio ataskaitos.

Apibendrinimas

Nors aptarus poveikio ataskaitų pirminį turinį buvo sutarta dėl jame rekomenduojamos pateikti informacijos, socialiniai partneriai išreiškė susirūpinimą dėl bendro poveikio ataskaitų gairių pritaikymo. Pagrindinė problema, kurią įžvelgė socialiniai partneriai buvo ta, jog poveikio ataskaitų teikimas socialiniams verslams gali tapti papildoma našta. Šiuo metu Lietuvoje veikiantiems socialiniams verslams nėra skiriama daug resursų, trūksta finansavimo, todėl jeigu norime, jog poveikio matavimas ir raportavimas taptų rutina, reikia suteikti tam papildomų finansavimo šaltinių. Pastebėta, jog praktikai yra labiau pažengę už institucijas savo supratimu apie poveikį, savo motyvacija, noru daryti teigiamą pokytį.

Buvo pasiūlyta kalbėtis su dabartiniais finansuotojais bei sukurti plataus naudojimo gaires, kuriomis galėtų remtis finansuotojai bei kurdami finansavimo priemones socialiniams verslams savo ruožtu pateiktų rodiklių lenteles šalia šių gairių. Pagrindinė problema, kurią įžvelgė socialiniai partneriai kalbant apie finansavimo galimybes socialiniams verslams, tai didžiulis disonansas tarp socialinio verslo praktikų ir finansuotojų – finansuotojai kuria priemones dažnai nepasitarę su socialiniais partneriais, įvardija aukštus reikalavimus, tuo tarpu socialiniai verslai neturi galimybių šių reikalavimų įgyvendinti bei gauti taip reikiamą finansavimą. Taip pat buvo pažymėta, kad iš socialinių verslų reikalaujama daug daugiau nei iš tradicinių verslų, kadangi jiems siekiant finansavimo reikalaujama įrodyti kuriamą socialinį poveikį, ko nėra reikalaujama iš tradiciniu verslo modeliu veikiančių verslų. Jei yra noras iš finansuotojų turėti gaires, kuriomis jie vadovautųsi kuriant finansavimo priemones socialiniams verslams, tuomet reiktų parengti gan abstrakčias gaires, prie kurių finansuotojai galėtų pridėti papildomus rodiklius (pvz., įdarbinti žmones su negalia).

Pasiūlyta gaires susieti su Verslios Lietuvos socialinio verslo platforma, kai baigus mokymus verslai galėtų išmokti pateikti ataskaitą. Tuomet konkretus fondas, kuris duoda pinigus, tas ataskaitas ir pasiektą poveikį tikrintų.

Galiausiai nuomonės apie poveikio ataskaitų gaires buvo matomos dvilypės – iš vienos pusės buvo baiminamasi papildomos naštos socialiniams verslams, tačiau taip pat buvo įžvelgtas šių gairių poreikis, kadangi jomis vadovaujantis galėtų būti kuriami papildomi finansavimo mechanizmai socialiniams verslams, paremti jų galimybėmis raportuoti tam tikrus socialinio poveikio aspektus.